

економістів, еміграція висококваліфікованого спеціаліста рівнозначна інвестиції в економіку вибраної ним країни мільйона доларів [15]. За різними підрахунками, в 90-і роки XX століття Україна втратила від 15 до 20 % інтелектуального потенціалу в результаті еміграції найбільш підготовленої робочої сили. [15]. Це, як вважають економісти, досягнуто поріг "критичної маси" інтелектуальної еміграції, за яким можливі незворотні наслідки.

Наведені дані свідчать, що в Україні в сфері людського капіталу існує чимало проблем. Проте без активної участі держави ці проблеми вирішити важко. Вже сьогодні необхідно розробляти програми фінансової допомоги малозабезпеченим для здобуття вищої освіти, програми по збільшенню інвестицій в освіту. Сподіваємося, що економічне зростання в Україні змінить підхід до фінансування освіти, яке в найближчому майбутньому відповідатиме сучасним вимогам.

Література

1. Капелюшников Р.И. Экономический подход Гэри Беккера к человеческому поведению// США: экономика, политика, идеология. – 1993, № 11. – С. 17.
2. Портер М. Международная конкуренция/ Пер. с англ. – М.: Международные отношения, 1993.
3. Розраховано за даними: Статистичний щорічник України за 2000 рік/ Державний комітет статистики України. – К.: Техніка, 2001. – С. 382.
4. Економіка України в 2001 році: у дзеркалі статистики/ Урядовий кур'єр, 2002, 24 січня, № 15. – С. 7.
5. Економіка України в січні-лютому: у дзеркалі статистики/ Урядовий кур'єр, 2002, 21 березня, № 54. – С. 5.
6. На порозі 21 века. Доклад о мировом развитии 1999/2000 года. – М.: Весь мир, 2000. – С. 224-225.
7. Новиков В. Кредитування вищої освіти (іноземний досвід)//Економіка України. – 2000. – № 4. – С. 75.
8. Каленюк І. До питання про освітній потенціал країни// Економіка України. – 2001. – № 11. – С. 75.
9. Калькова В., Тоффер О. Смещение власти: знание, богатство и принуждение на пороге XXI века. – М.: ИНИОН АН СССР, 1991. – С. 95.
10. Розраховано за даними: Статистичний щорічник України за 2000 рік/Держкомстат України. – К.: Техніка, 2001. – С. 369.
11. Розраховано за даними: Статистичний щорічник України за 1999 рік/ Держкомстат України. – К.: Техніка, 2000. – С. 378.
12. Розраховано за даними: Статистичний щорічник України за 1999 рік/Держкомстат України. – К.: Техніка, 2000. – С. 355.
13. Мочерний С., Срохін Ф. та ін. Основы економічної теорії. – К. 6 ВЦ Академія, 1997. – С. 411.
14. Пона Д. Людський капітал, або рушійна сила інтересів// Віче. – 1998. – № 5. – С. 47-61.
15. Колот А. Глобалізація економіки та її вплив на соціально-трудову сферу// Україна: аспекти праці. – 2001, № 3. – С. 25.

УДК 336.226.112.1

Асист. О.А. Григор'єв – УкрДЛТУ

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ТА ПОДАТКИ

Розглянута існуюча система оплати праці, її форми і структура, а також утримання і нарахування на заробітну плату.

Ключові слова: заробітна плата, страхування, податки.

Assistant O.A. Grigor'ev – USUFWT

Заробітна плата та податки

Considered being labors payment system, her forms and structure, and also upkeep and extra charge on salary.

Key words: заробітна плата, страхування, податки.

З того часу, як виникла наймана робоча сила, її супроводжу ще таке поняття, як оплата праці. Спочатку ця оплата проводилась у вигляді натуроплати. З появою грошей заробітна плата почала виплачуватись в грошових одиницях. За весь час еволюції людства заробітна плата також зазнала різноманітних змін. Визначення заробітної плати на даний час трактується згідно з першою статтею Закону України "Про оплату праці" від 24.03.95р. № 108/95-ВР як: "Заробітна плата це винагорода, обчислена, як правило, в грошовій формі, яка по трудовій угоді власника або уповноваженого їм органом виплачується робітникові за виконану ним роботу.

Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконаної роботи, професійно-ділових якостей робітника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства".

Аналізуючи дане визначення, можна зробити такі висновки:

- виплата заробітної плати в Україні можливе проводитися і у вигляді натуроплати;
 - розміри даної плати підприємство може встановлювати самостійно.
- У даний час на Україні діють дві основні форми оплати праці:
- погодинна (виплата проводиться за відроблені години, як правило, – це заробітна плата керівників, службовців та допоміжних робітників);
 - відрядна (виплати проводяться за кількість виготовленої продукції, – це заробітна плата основних робітників).

Інші види заробітної плати є різновидністю цих форм. Оплата складається з основної, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсуючих виплат.

Структуру заробітної плати на підставі другої статті існуючого Закону можна представити у вигляді такої таблиці.

Працюючий отримує "на руки" суму коштів, відмінну від нарахованої заробітної плати. Ця відмінність дорівнює сумі утримань із заробітної плати. Чинним законодавством України не тільки передбачено утримання із заробітної плати працівника, але і чітко обмежений перелік органів, яким надано таке право, а також визначений порядок, межі та розміри таких утримань.

Табл. Структура заробітної плати

Заробітна плата		
Основна заробітна плата	Додаткова заробітна плата	Інші заохочувальні та компенсуючі виплати
Для робітників: - тарифні ставки; - відрядні розцінки. Для службовців: - посадові оклади	Зумовлені діючим законодавством: - доплати; - надбавки; - гарантійні та компенсуючі виплати. Премії, пов'язані з виконанням виробничих задач та функцій	Не передбачені актами діючим законодавством (або ті, які проводяться поверх встановлених вказаними актами норм): - виплати у вигляді винагороди по підсумках роботи за рік; - премії по спеціальних системах та положеннях; - компенсуючі та інші грошові і матеріальні виплати

Примітка: у даній таблиці представлена заробітна плата, яка нараховується.

Усі існуючі випадки утримань із заробітної плати можуть бути розділені на три групи:

- I – зобов'язання працівників безпосередньо перед державою та іншими позабюджетними фондами;
- II – зобов'язання працівників перед третіми особами;
- III – зобов'язання працівників перед підприємством, на якому вони працюють.

До I-ої групи належать:

- податки, збори та платежі:
 - прибутковий податок (це утримання здійснюється згідно з Декретом КМУ від 26.12.92 р. № 13-92 "Про прибутковий податок з громадян", із змінами та доповненнями). Сума даного податку для працівників за основним місцем роботи визначається за таблицею для обчислення прибуткового податку, а для працівників за сумісництвом – 20 % від нарахованої заробітної плати;
 - збір на обов'язкове державне пенсійне страхування у розмірі 2 % (1 %)* (це утримання здійснюється згідно з Законом України від 26.06.97 р. № 400/97-ВР "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування", із змінами та доповненнями);
 - внески на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття у розмірі 0,5 % (це утримання здійснюється згідно з Законом України від 11.02.01 р. № 2213-III "Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування", із змінами та доповненнями);
 - внески на соціальне страхування з тимчасової непрацездатності в розмірі 0,5 % (0,25 %)*. Це утримання здійснюється згідно з Законом України від 11.02.01 р. № 2213-III "Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування", із змінами та доповненнями);
- утримання сум із заробітної плати осіб, які відбувають виправні роботи за вироком суду; стягнення штрафів, що їх накладають судові органи, а також адміністративні штрафи.

До II-ої групи належать:

- утримання на підставі виконавчих листів, що видаються відповідно до рішень, вироків, ухвал та постанов судів;
- утримання на підставі виконавчих написів нотаріусів;
- утримання на підставі договорів про придбання товарів у кредит, а також за іншими заявами працівників.

До III-ої групи належать:

- для повернення авансу, виданого в рахунок заробітної плати; для повернення сум, зайво виплачених внаслідок лічильних помилок; для погашення невитраченого і своєчасно не поверненого авансу, виданого на службове відрядження або на господарські витрати;
- у разі звільнення працівників до закінчення того робочого року, в рахунок якого він вже одержав відпустку, за невідпрацьовані дні відпуски;
- у разі відшкодування шкоди, завданої з вини працівників підприємству, установи, організації (згідно зі статтею 136 Кодексу Законів про працю).

Як видно з вище сказаного I-а група утримань застосовується для всіх працівників підприємства. Інші дві групи застосовуються для тих працівників, які можна віднести до даних категорій.

Але це не основний недолік існуючої системи оплати праці. Важливим є те, що Для того, щоб виплатити заробітну плату працівнику підприємство має потратити від 158 % (при нарахуванні заробітної плати до 150,0 грн.) до 183,1 % (при нарахуванні заробітної плати більше 1000,0 грн.) своїх коштів. Сюди входить:

- 32 % внесків роботодавців до Пенсійного фонду (ці внески здійснюються згідно з Законом України від 26.06.97 р. № 400/97-ВР "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування", із змінами та доповненнями);
- 2,1 % внески роботодавця до Фонду страхування від безробіття (ці внески здійснюються згідно з Законом України "Про внесення змін до деяких законів України з питань загальнообов'язкового державного соціального страхування" від 17.01.02 р. № 2980-III);
- 2,9 % внесків роботодавця до Фонду страхування від непрацездатності (ці внески здійснюються згідно з Законом України "Про внесення змін до деяких законів України з питань загальнообов'язкового державного соціального страхування" від 17.01.02 р. № 2980-III);
- 0,84-2,5 % внески до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (ці внески здійснюються згідно з Законом України "Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату непрацездатності" від 22.02.01 р. № 2272-III).

Всі ці недоліки приводять до того, що підприємство старається офіційно виплачувати мінімальний розмір заробітної плати, а повністю доплату проводить з так званої "чорної каси". Держава в кінці 90-х років зробила перший крок до зменшення даної тенденції. Це переведення підприємств на спрощену систему оподаткування. Але і дане переведення має певні обмеження і недоліки. Є надії, що з приходом нового Парламенту будуть прийняті закони, які зменшать податковий тиск на підприємства і в тому числі з нарахувань на заробітну плату.

* данні внески утримуються із заробітної плати до 150,0 грн.